

άστημα. Ἐάν ὁ ἀποθανών ᾖναι εὐκατάστατος, πηγνύουσι καὶ ἑτέραν σκηνὴν ἰδιαιτέραν διὰ τὰς γυναῖκας, ἄλλως αἱ γυναῖκες ἀπέρχονται εἰς τὰ ἴδια μετὰ τὴν ταφὴν, μενόντων τῶν ἀνδρῶν.

Τὸ πένθος εἶναι ἐνιαύσιον, αἱ δὲ πενθοῦσαι οἰκογένεια δὲν δέχονται ἐπισκέψεις κατ' οἶκον καθ' ὅλον τὸ πένθιμον ἔτος. Ἐάν δὲ ἐξ ἀνάγκης προσέλθῃ συγγενὴς τις ἢ φίλη, συνομιλοῦν ἔξω τῆς οἰκίας ἐν τῇ ὁδῷ.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Πέμπτη εἶναι ἡ καθιερωμένη διὰ τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην αἱ γυναῖκες ἀπέρχονται εἰς τὰ νεκροταφεῖα (μαγάρα), ὅπου καὶ μένουσιν τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας, θρηνοῦσαι τοὺς προσφιλεῖς αὐτῶν ἀποθανόντας συγγενεῖς.

(Ἐκ τῆς ἀνεκδότου συγγραφῆς περὶ Αἰγύπτου ὑπὸ Μελισσέως Ἀστερίου).

ΠΕΡΙ ΚΑΛΔΙΜΑΧΟΥ ΩΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ (1)

ὑπὸ Αἰμιαίου Εὐγεροῦ.

Πότε τὸ πρῶτον παρ' Ἑλλήσιν ἐσκέφθησαν νὰ συντάξωσι καταλόγους βιβλίων; Προφανῶς ὅτε ὑπῆρξαν βιβλιοθήκαι κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως καὶ ἀναγκαία ἐγένετο ἡ κατάταξις τῶν φιλολογικῶν πλούτων εἴτε καθ' ὕλην, εἴτε κατὰ χρονολογικὴν τάξιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν κατατάξεων τούτων φαίνεται ἀναγομένη πόρρωτέρω τῆς συστάσεως τῶν πρώτων δη-

(1) Τὸ θέμα, περὶ οὗ θὰ πραγματευθῶμεν, παρημελήθη λίαν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Γίνεται ὅμως καὶ περὶ αὐτοῦ λόγος ἐν τινι προσφάτῳ πραγματείᾳ τοῦ *Uppenkramp «de Origine conscribendae historiae literarum apud Grecos»* (Münster s. d. . in 8o).

μοσίων ἢ καὶ ἰδιωτικῶν βιβλιοθηκῶν (1)· πολλαὶ θρησκευτικαὶ καὶ πολιτικαὶ τελεταὶ ᾗνοῖγοντο εἰς ἀληθεῖς φιλολογικοὺς διαγωνισμούς. (2) Πρὸ πάντων δὲ ἡ ποίησις εἶχε τοὺς λυρικοὺς καὶ δραματικοὺς αὐτῆς ἀγῶνας, οἱ νικῶντες δὲ κατ' αὐτοὺς ἕκαστον ἔτος κατεγράφοντο εἰς ἐπισήμους καταλόγους μετὰ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐνίκησαν· ἀλλ' ἄλλως τε καὶ αὐτοὶ ἐφρόντιζον ὅπως διακωνίσωσι τὴν μνήμην τῆς νίκης ταύτης διὰ τινος μνημείου ἐξ ἐκείνων, ἅπερ οἱ ἀρχαιολόγοι καλοῦσι χορηγικὰ καὶ ἀγωνιστικά. (3) Ὡς πρὸς τοὺς δραματικοὺς δ' ἀγῶνας οἱ πίνακες οἱ περιέχοντες τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν καὶ ἐνίοτε τῶν ὑποκριτῶν, τὴν ὀνομασίαν τῶν δραμάτων καὶ τὴν σημείωσιν τῆς ἑορτῆς, καθ' ἣν παρεστάθησαν, ἐκαλοῦντο διδασκαλίαι· διότι ὁ ποιητὴς

(1) Παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι ἡ λέξις βιβλιοφυλάκιον συνώνυμον τοῦ βιβλιοθήκη δὲν φαίνεται ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἐγγράφοις καὶ ἐν τῇ σημασίᾳ ἐστὶ τῶν ἀρχαίων πρὸ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ μεταφραστοῦ τῆς βίβλου τοῦ Ἑσδρα (1, 6, § 20) καὶ ὅτι ἡ λέξις βιβλιοφύλαξ, ἐξ ἧς παρήχθη βιβλιοφυλάκιον, ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἑλληνικῷ παπύρῳ ὑπ' ἀριθ. 44 τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου (Δελτίον τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς ἀρχαιολογικῆς ἀλληλογραφίας τομ. Β'. 448). Λεῖπει ἐκ τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Ἑρ. Στεφάνου ἐκδ. Διδότου καὶ ἐκ πάντων τῶν κλασικῶν ἡμῶν λεξικῶν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θέλω ὑποβάλλει μνείας τινὰς βιβλιοθηκῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος *Le Bas Voyage archéol. II*, ἀριθμ. 845· *V*, ἀριθμ. 4618, *Corpus inscr. gr.* ἀριθμ. 6186. Ἀρχαιολογικὴ Ἑφημερίς Ἀθηνῶν ἀριθμ. 4041.

(2) Βλ. μεταξὺ ἄλλων παραδειγμάτων τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Περικλέους διοργανισθέντων ἀγώνων μουσικῆς. Πλουτ. Περικλῆς Κεφ. 13.

(3) *Corpus inscr. gr.* ἀριθμ. 224, 222, 3089, 3090 κτλ. καὶ τὸν περὶ χορευτοῦ λόγον τοῦ Ἀντιφῶντος §§ 14.

αὐτὸς διδάσκων καὶ γυμνάζων τοὺς ὑποκριτὰς ἐκαλεῖτο διδάσκαλος. Ἀλλ' οἱ φιλολογικοὶ ἀγῶνες δὲν παρήγαγον μόνοι θέματα ἄξια μνείας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλολογίας· ὅταν δὴλον ὅτι βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν ἢ τῆς Κυρήνης ἀγωνισθεὶς δι' ἄρματος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἢ ἐν Δελφοῖς, ὅταν ἀπλοὺς πολίτης, ἐπιτήδειος δρομεὺς ἢ παλαιστής, ἐλάμβανε τὴν δαφνὴν εἰς τὰς πανηγύρεις ταύτας (1), συνήθως ἐζήτει παρὰ ποιητοῦ ἐν φήμῃ τότε ὄντος ᾧδον, ἣν ἐψάλλον κατὰ τὴν τράπεζαν καὶ κατὰ τὸν ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς νίκης κῶμον. Οὕτω δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Πινδάρου, Σιμωνίδου (2) καὶ ἄλλων εὐρίσκετο ἐπισήμως συνδεδεμένον ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μεγάλων τούτων ἑορτῶν τοῦ Πανελληνίου. Αἱ αὐθεντικαὶ λοιπὸν αὐταὶ μνεῖαι ἀπετέλουν τὰ πρῶτα σημεῖα φιλολογικῆς τιμῆς ἱστορίας, ἐξασφάλιζον τοῦλάχιστον τὴν χρονολογίαν τῶν κυριωτέρων προϋπόντων τοῦ ποιητικοῦ πνεύματος καὶ τὴν γνησιότητα τῆς ἀπονομῆς αὐτῶν εἰς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ποιητὴν. Ἄν δ' εἰσέτι δὲν ὑπῆρχον βιβλιογράφοι, ὅμως πλείστη ὕλη ἦν παρασκευασμένη διὰ τὴν βιβλιογραφίαν. Ἀλλαμὲν πρῶτος συγγραφεὺς ὅστις φαίνεται ἐνασχοληθεὶς περὶ τὴν συλλογὴν τῆς ὕλης ταύτης ἦν ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ ὁποῦ ἢ μεθοδικῇ περιέργειᾳ περιέλαβε πᾶσαν τὴν χώραν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων καὶ τοῦ ὁποῦ τὸ συνετὸν πνεῦμα ἔθετο πάντοτε τὴν ἱστορικὴν ἀναζήτησιν πρὸ τῆς ἀπλῆς θεωρίας. Ἄν ἀληθεύῃ, ὡς

πλείσται μαρτυρίαι βεβαιοῦσιν (1), ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης αὐτὸς συνέταξεν ἢ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν του ἄλλοι (ὅπερ κατὰ βῆθος εἶναι τὸ αὐτὸ) καταλόγους Ὀλυμπιονικῶν καὶ Πυθιονικῶν ὡς καὶ Διδασκαλιῶν, ἠνεώχθη οὕτως ἡ ὁδὸς εἰς τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, δύο ἐπιστημῶν, αἵτινες ἀνεπτύχθησαν μάλιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἰς περιστάσεις καὶ δι' ἐργασίων, ἐν αἷς δυσχερὲς νὰ παραγνωρίσωμεν τῆς ἐνέργειαν τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐνέργειαν ἐπιβεβαιουμένην, ὑπερχυμένην ἰσως ὑπὸ τοῦ γεωγράφου Στράβωνος ἐν τῷ τέλει τοῦ ΙΓ'. βιβλίου αὐτοῦ.

Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὁ πρῶτος ἐπιστάτης τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων ἰδρυθείσης βιβλιοθήκης, συνδέει ἀμέσως τὸν ἔξοχον πολυμαθὴ καὶ φιλόσοφον μετὰ τῶν ποιητῶν καὶ σοφῶν, αἵτινες διωργάνωσαν τὴν πλουσίαν ταύτην ἀποθήκην καὶ οἵτινες διήρθουν τὰς κτήσεις τῶν πραιορισμένας πρὸς μείζονα αὐτῆς πλουτισμόν. Ἐγγράφον ἀνακαλυφθὲν πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, δημοσιευθὲν καὶ πεφροντισμένως σχολιασθὲν ὑπὸ τοῦ ἐπιτηδείου φιλόλογου Kutschl (2), διδάσκει ἡμῖν ὅτι δύο ποιηταί, Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς καὶ Λυκόφρων ὁ Χαλκιδεὺς, παρηγγέλθησαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ὅπως καταγράψωσιν ὁ μὲν τὰς τραγωδίας, ὁ δὲ τὰς κωμωδίας· ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῶν Πτολεμαίων δύο βιβλιοθήκαι, ὧν ἡ

(1) Ἐπὶ τῇ πατριωτικῇ ιδέᾳ, ἥτις ὑπῆρξεν ἀφετηρία, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς σύστασιν τῶν πανηγύρεων τούτων, πρᾶσφορον νομίζομεν νὰ ὑπομνήσωμεν ἀνθροπότην τι χωρίον τοῦ Ἰσοκράτους, Πανηγυρικός Κεφ. 12 §§ 43 καὶ κατωτέρω.

(2) Διὰ τὸν Πινδάρου πλείστα παραδείγματα ἔχομεν ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τῶν σχολίων ἐφ' ἐκάστου τῶν Ἐπιρικίων. Διὰ τὸν Σιμωνίδην ἴδε Πλουτάρχου Δημοσθένην Κεφ. 4. Πρβλ. Ἀμμιανὸν Μαρκελλίνου, ΙΔ'. 6, §§ 7.

(1) Εὗρηνται συνειλεγμέναι ἐν τῷ Β'. τόμῳ τῶν *Fragmenta historicorum grecorum* τοῦ C. Müller, καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βερολίνου, καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποτελοῦσης μέρος τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Φερμίνου Διδότου.

(2) Τὰ τελευταῖα ἐξαγόμενα τῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔργων αὐτοῦ εὐρίσκονται ἐν τῷ Α'. τόμῳ καὶ Α'. τεύχει τῶν *Opuscula philologica* αὐτοῦ. (Λειψία, 1866).

μέν εκαιτο εκτός τῶν ἀνακτόρων περιέχουσα τετρακοσία εἰκοσιν ὀκτὼ χιλιάδας τόμων, ἡ δὲ ἐντὸς περιλαμβάνουσα τετρακοσίας χιλιάδας, πρὸς τούτοις δὲ ἐνενήκοντα χιλιάδας κυλίνδρων, ὧν ἕκαστος ἓν μόνον σύγγραμμα περιείχεν. Οὗτος ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐγγράφου τούτου προστίθεται ὅτι εἰς Καλλιμάχον τὸν ποιητὴν ἀνετίθη ὅπως ἐπιγράψῃ (1) ἕκαστον καὶ συντάξῃ τὸν κατάλογον. Τοσοῦτον ἀκριβεῖς εἰδήσεις βεβαίως ἐκ γνησίας μόνον πηγῆς προέρχονται, καὶ τοὶ δὲ ἐν τῷ περὶ οὗ τοῦ λόγου κειμένῳ συμπαραμάρτυσι μῦθοι τινες ἢ τοῦλάχιστον διηγήσεις ὑποπτοῦ ἀκριβείας, ὅμως ἐγένοντο ἀποδεκταὶ μετὰ δικαίας πεποιθήσεως· ἄλλως τε ἐπιβεβαιοῦνται διὰ πολυπληθῶν μαρτυριῶν ἐκ τῶν Πινάκων τοῦ Καλλιμάχου, οἵτινες φαίνονται μεγάλου κύρους ἀπολαύοντες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἐκπληττεταὶ τις ὀλίγον ὅτι τὰ ἐκ τοῦ τοσοῦτον σπουδαίου τούτου ἔργου σωζόμενα τεμάχια δὲν περιέχονται ὑπὸ τοῦ K. C. Müller ἐν τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ συλλογῇ τῶν τεμαχίων τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, τῇ ἀποτελούσῃ μέρος τῆς Ἑλληνο-λατινικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Φερμίνου Διδότου. Πράγματι πρὸ πολλοῦ συνελέχθησαν καὶ πολλὰς καταλαμβάνουσι σελίδας ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Καλλιμάχου καὶ ὀνομαστὶ ἐν τῇ τοῦ Blomfield ἐκδοθείσῃ ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1848, ὃ δὲ Wachsmuth συνεπλήρωσε τὴν συλλογὴν ἐν τῷ *Philologus* τοῦ 1860.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Καλλιμάχου ἐπεγράφετο «Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμβάντων καὶ ὧν συνέγραψαν.» Ἀπετέλει δὲ εἰκοσι καὶ ἕκτὸν βιβλία, διηρημένα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἰς τοσαῦτα κύρια

(1) *Singulis voluminibus titulos inscripsit*, λέγει ἡ Λατινικὴ σύνταξις τοῦ ἐγγράφου· τὸ Ἑλληνικὸν λέγει «Ὡς τοὺς πίνακας ὕστερον Καλλιμάχος ἐπεγράψατο, (Πρβλ. Ἀθήναιον, 1Α'. 496 Ε) Ὁ Καλλιμάχος ἐκτὸς τούτου παρίσταται ὑπὸ τοῦ Λατινικοῦ ἐγγράφου ὡς ἐγγυητὴς τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν.

τεμήματα, ὅσα ἡ φιλολογία παρουσιάζει θέματα διάφορα εἴτε πεζὰ, εἴτε ἐμμετρα. Μερὴ τινὰ τῆς μεγάλης ταύτης συναγωγῆς συχνάκις ὠνημίσθησαν ὡς διακεκριμένα ὅλως συγγράμματα· ἀλλ' εὐχερὲς νὰ συνδῶμεν αὐτὰ πρὸς τὸ ἀρχικὸν σχέδιον, εἰκασίᾳ δὲ ἀπλῶς εἶναι, ἀλλ' εἰκασίᾳ λίαν ἀπίθανος, τὸ ὅτι ἐνομίσθη συντεθειμένη, εἴτε ὅλη, εἴτε εἰς μέρη κατ' ἀλφαριθμητικὴν τάξιν (1). Ἐτερον σύγγραμμα, ἀπωλεσθὲν ἐπίσης, τοῦ Καλλιμάχου καὶ ἐπιγραφόμενον «Ἀγῶνες» φαίνεται ἀποτελοῦν εἰσαγωγὴν τῶν πινάκων τούτων· διότι ἐπραγματεύετο ἀναμφιλόγως περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πανηγύρεων, ἔθθα συνηγωνίζοντο ποιηταί, καλλιτέχναι, ὥσπερ δὲ ἀθληταί καὶ ἐπιτήδαιοι ἡνίοχοι· ἀλλ' οἱ μεταξὺ τῶν ἀγῶνων τούτων ἐπιστημότεροί εἰσιν οἱ κατὰ τὰ ἐν Ἀθήναις Διονύσια τελούμενοι, ὧν οἱ δημόσιοι κατάλογοι ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μετασκαλῖαι* σημειοῦντες τὴν ἡμέραν ἐλάστης παραστάσεως ἀνέφερον τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος, τὸ τῆς νικώσης φυλῆς, τὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ μουσικοῦ, ὡς τὸ ἔργον ἡξιώθη στεφάνου. Οἱ κατάλογοι οὗτοι ἀπετέλουν ἀναμφιλόγως τὴν βᾶσιν τοῦ βιβλίου τοῦ Καλλιμάχου, ὅπερ ὁ Σουῖδας ἀναφέρει ὡς ἰδιαιτέρον σύγγραμμα φέρον ἐπιγραφὴν «Πίναξ καὶ ἀναγραφὴ τῶν κατὰ χρόνους καὶ ἀπ' ἀρχῆς γενομένων διδακτῶν.» Οὗτος τοῦλάχιστον ἐξ ἀνάγκης ἦτο συντεθειμένος κατὰ χρονολογικὴν καὶ οὐχὶ κατ' ἀλφαριθμητικὴν τάξιν.

Τὸ κύριον τῶν διδασκαλιῶν ἦτον ἀξιόλογον ἐν τῇ φιλολογικῇ ἱστορίᾳ· ὁ Ἀθηναῖος λέγει προκειμένου κωμωδίας τινὸς τοῦ ποιητοῦ Ἀλεξίου «Πλείονα τῆς μέσης καλουμένης κωμωδίας ἀναγνοὺς δράματα τῶν

(1) Βλέπε Wachsmuth 655 καὶ 664. Ἡ μερικὴ ἀλφαριθμητικὴ κατάταξις κακῶς δικαιολογεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου 1Α'. 643 Ε, ἐνθα τέσσαρα ὀνόματα ἐξαχθέντα ἐκ τοῦ Καλλιμάχου εὐρίσκονται, ἴσως ἐκ τύχης, διατεταγμέναι κατὰ τὴν τάξιν τοῦ ἀλφαριθμητοῦ.

ἐκτακοσίῳ καὶ τούτων ἐκλογὰς ποιησάμενος οὐ περισυχόν τῳ Ἀσωτοδιδασκαλῳ, ἀλλ' οὐδ' ἀναγραφῆς ἀξιωθέντα σύνοιδ' οὔτε γὰρ Καλλίμαχος οὔτε Ἀριστοφάνης αὐτὸ ἀνέγραψαν, ἀλλ' οὐδ' οἱ τὰς ἐν Περγὰμῳ ἀναγραφὰς ποιησάμενοι» (1). Ὅπερ, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, ἀπεδεικνύει ὅτι ἡ μεγάλη τῆς Περγὰμου βιβλιοθήκη εἶχε καταλόγους τοιούτους ὡς καὶ ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας (2). Ἀλλαχοῦ δ' αὐτὸς Ἀθήναιος (3) βεβαιῶν, ἐπιφέρει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καλλιμάχου, ὅτι ὑπὸ δύο διαφόρους ἐπιγραφὰς ἐξέδωκεν ὁ ποιητὴς Δίφιλος δις τὴν αὐτὴν κωμῳδίαν. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν Νεφέλων τοῦ Ἀριστοφάνους ὁ σχολιαστὴς (4) τοῦ ποιητοῦ τούτου παραδίδει ὅτι ὁ Καλλίμαχος ἐν τοῖς Πίναξιν αὐτοῦ ἐσημείωσεν ἄδικως εἴτε δικαίως λάθῃ τινὰ τῶν δημοσίων διδασκαλίων· ἀλλ' ὁ Ἐρατοσθένης ἀπαντῶν εἰς τὸν Καλλίμαχον παρετήρει ὅτι ἡ δευτέρα ἐκδοσις τῶν Νεφελῶν δὲν ἐσημειώθη ἐν ταῖς διδασκαλίαις· διότι δὲν παρεστάθη, καὶ οἱ αἱ διδασκαλῖαι ἀνέφερον μόνον τὰ παρασταθέντα δράματα. Ἐν τῇ τάξει τῶν λυρικῶν ποιημάτων, ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου μαρτυρεῖ ὅτι, κατὰ τὸν Καλλίμαχον, ἡ ᾠδὴ ἢ ἐπιγραφομένη νῦν *Δευτέρα Πυθική*

ἀπετέλει μέρος τῶν Νεμέων. Αἱ διὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κωμῳδίαν ἀμφισβητήσεις καὶ αἱ διὰ τὴν διαφορὰν διαφόρων ἐκδόσεων καὶ τὴν ἀπονομὴν ᾠδῆς τινος εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἑορτὴν ὑποδηλοῦσιν ὅτι οἱ Πίνακες τοῦ Καλλιμάχου δὲν περιείχον ἀπλῶς ἐπιγραφὰς συγγραμμάτων ἀλλὰ, ἐνίοτε τοῦλάχιστον, καὶ βραχείας ἀναλύσεις. τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ ἡμῖν σημείωσιν τινὰ, ἄλλως τε ὀλίγον ἄσπερ, τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ, ἥτις φαίνεται μαρτυροῦντα ὅτι γραμματικὸς ἠρύτατο ἐξ αὐτῶν, ὅπως ποιήσῃ τὰς ὑποθέσεις τῶν δραμάτων (1), ἀναμφιλόγως ὑποθέσεις ὁμοίας ἐκείναις, ὥς τὰ χειρόγραφα ἐν τῇ προμετωπίδι τῶν Ἑλληνικῶν δραμάτων φέρουσιν.

(ἔπεται τὸ τέλος).

Στεφ. Ι. Παπαμιχάλης.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ῥωστικὴ ἐφημερίς δημοσιεύει τὸν ἐπόμενον πίνακα νεανίδων διακουσασθῶν ἱατρικὴν καὶ χειρουργίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετροπόλεως.

Εὐγενεῖς	402
Θυγατέρες ἐμπόρων	47
» ἀσπῶν	44
» κληρικῶν	42
Ἀνήκουσαι εἰς διαφοροὺς κοινωνικὰς τάξεις	24

Τὸ ὅλον 469

Ἡ εἰρημένη ἐφημερίς προσθέτει ὅτι οἱ καθηγηταὶ εἰσὶ λίαν εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐπιδόσεων καὶ τῆς ἐπιμελείας τῶν δεσποινίδων. Πολλὰ τούτων διέρχονται τὴν νύκτα παρὰ τῇ κλίνῃ τῶν ἀσθενῶν ἵν' ἀκο-

(1) Οἷς ἐντυχὼν ὁ γραμματικὸς (ἀναμφιλέκτως Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος) ἐποίησατο τὰς ὑποθέσεις τῶν δραμάτων. Ὁλόκληρος ἡ σημείωσις παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς εἰκασίας τῶν κριτικῶν, ὥς δυνατόν ἰδεῖν ἐν τῷ Wachsmuth σελ. 658, 659.

(1) Ἀθήναιος II, 356 (ἐνταῦθα διορθοῦμεν τὴν παραπομπὴν τοῦ κειμένου, ὅπερ φέρει 436).

(2) Ὁμοία συμπαραβολὴ ἐν τῷ περὶ Δεινάρχου ἐλέγχῳ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσέως, ἐνθα κατηγορεῖ ἐξίσου ἐπὶ ἀνακριθεία τοῦ Πίνακος τῆς Περγὰμου καὶ τοῦ τοῦ Καλλιμάχου.

(3) ΙΑ'. 496 E, ἐνθα ἡ λέξις ἐπιγράφει ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ δράματος. Πρβλ. τὸν σχολιαστὴν τοῦ Εὐριπίδου, Ἀνδρομάχη V. 446, ἐνθα ἀναφέρεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως.

(4) Στίχος 552, μαρτυρία ἣν ἰδιαιτέρως ἐξήτασα εἰς τινὰ σημείωσιν ἐπὶ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους» (*Essai sur l'histoire de la critique* σελ. 494—503).